

راهبرد کیفی ایران در مواجهه با جاسوسی هسته‌ای

سید مصطفی مشکات

دانش‌آموخته دکترای حقوق کیفری و جرم‌شناسی MustafaMeshkat@yahoo.com

چکیده

اگرچه کشف فناوری هسته‌ای در ابتدای قرن بیستم میلادی به عنوان نقطه عطفی در دستیابی بشر به منابع انرژی تجدیدپذیر به شمار می‌آید اما سوءاستفاده از قدرت تخریبی انرژی مزبور، در لوای یکی از چالش‌های مهم فراروی جامعه جهانی قرار گرفته است؛ در این مسیر، دستیابی به اطلاعات مربوط به چگونگی بهره‌برداری از فناوری هسته‌ای به ویژه در حوزه غیر صلح‌آمیز منجر به پیدایش اعمال جاسوسی هسته‌ای شده است. موضوع این نوع از جاسوسی، دانش و داده‌های اطلاعاتی محرمانه مرتبط با فناوری هسته‌ای است که با حوزه دفاعی و امنیتی کشورها ارتباط تنگاتنگی پیدا می‌نماید. بدین‌سان، برای اتخاذ راهبرد بازدارنده در قبال جاسوسی هسته‌ای ضرورت دارد تا حقوق کیفری به صورت فناورمدارانه، تجهیز و ساماندهی شود؛ زیرا مبارزه با رفتارهای پدیدآمده در بستر فناوری، نیازمند روزآمدی و تخصص‌مداری حقوق کیفری می‌باشد؛ در این خصوص با بررسی که انجام شد تبیین گردید، ایران به عنوان یکی از تابعان بهره‌بردار از فناوری هسته‌ای، هنوز فرآیند تناسب‌سازی مقررات کیفری را با جاسوسی هسته‌ای آغاز ننموده است؛ بدین‌صورت، قلمروی کنونی جرایم مرتبط با جاسوسی به گونه‌ای است که نمی‌تواند، جملگی ابعاد جاسوسی هسته‌ای را در ذیل سیطره خود قرار دهد. بنابراین ضروری است تا کنشگران قانونگذاری با اشراف کامل بر بستر ارتکاب، مرتکبان احتمالی و دامنه موضوعی اعمال جاسوسی هسته‌ای، مقررات موجود را مشمول بازنگری قرار داده و رویکرد فناورمدارانه را همگام با الزام‌های روز جامعه مورد اتخاذ قرار دهند.

واژه‌های کلیدی: انرژی هسته‌ای، علوم و فنون هسته‌ای، جاسوسی هسته‌ای، امنیت هسته‌ای و تروریسم هسته‌ای.

۱- مقدمه

پیشینه جاسوسی هسته‌ای^۱ به برهه کشف اتم و شکافت هسته آن در نیمه قرن بیستم میلادی برمی‌گردد؛ این نوع از جاسوسی، داده‌های اطلاعاتی محرمانه مرتبط با علوم و فنون هسته‌ای را سیبل قرار می‌دهد؛ در مقطع کنونی، آگاهی از اطلاعات محرمانه مربوط به فناوری هسته‌ای از چنان درجه‌ای از اهمیت برخوردار است که پاسداری از آن در لوای یکی از رسالت‌های خطیر بیشتر تابعان جامعه بین‌الملل قرار گرفته است.

بی‌گمان مهمترین ویژگی جاسوسی هسته‌ای به دانش‌محوری^۲ آن منصرف می‌گردد؛ در واقع، کسب آگاهی از دانش هسته‌ای به خصوص در مسیر ساخت سلاح‌های نظامی باعث شده است تا گروه‌های تروریستی در این زمینه تلاش زیادی را انجام دهند تا بتوانند با دسترسی به فرمول و نحوه ساخت سلاح‌های مرگبار، از آن‌ها در پیشبرد اهداف شوم خود نهایت استفاده را به عمل آورند. علاوه بر این‌ها، بسیاری از سازمان‌های اطلاعاتی دنیا نیز سعی بر آن دارند تا با انجام جاسوسی هسته‌ای، توان دفاعی و نظامی یک کشور را مورد ارزیابی قرار داده و به هنگام نیاز از این داده‌های اطلاعاتی ارزشمند بهره ببرند.

در این راستا، ایران به عنوان یکی از تابعان بهره‌بردار از فناوری هسته‌ای هنوز مقررات کیفری مناسبی را در زمینه مقابله با جاسوسی انشاء ننموده است؛ از این رو، با نگاهی به مقررات موضوعه ملاحظه می‌گردد که به استثنای جرایم مرتبط با جاسوسی که در پاره‌ای از قوانین از جمله قانون تعزیرات مورد وضع قرار گرفته، جرم مستقلی در لوای جاسوسی در سیاهه

1. Nuclear espionage.

2. Science-Based.